

Scientific and bibliographic research and analysis of copies were carried out. It has shown the way the writer's books went through several collections and collections of book foundations until their discoveries in the funds of exchange reserve fund department of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. It has analyzed the typology of publications from the books collection of O. Nazaruk. Investigated author's provenance and ownership inscriptions available publications. Particular attention was paid to his scientific research and culture-historical exploration. Among them special place is occupied by the Roxolana person (Hurrem-Sultan), in whom O. Nazaruk saw an example to follow in difficult times, the pattern of wisdom and patience. Found edition of Nazaruk's lifetime publications, with work records on marginal fields in different languages left by the owner of the books. During the research and disclosure of personality O. Nazaruk, interesting details were revealed from the cultural life of Western Ukraine in the late XIX — early XX centuries and literary Lviv, in particular.

Keywords: Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv; Osyp Nazaruk; lifetime publications; provenances; ownership inscriptions

References

1. Kubijovich V. [gol. red.]. (1996). *Encyklopediya ukrajinoznavstva : slovnikova chastina*. Lviv: NTSh, T. 5, pp. 1678—1679.
2. Zelena O. (2010). *Suspilno-politichni poglyadi Osipa Nazaruka*. Drohobich: Redakcijnno-vidavnicij viddil DDPU im. I. Franka.
3. *Za sho mi boremosya?: [populyarnij naris ustroyu Ukrayini]*. (1919). Kamyanec: Vidannya "Strilcy", organu Galickoyi Armiji.
4. Golovata L. (2005). Lvivska naukova biblioteka im. V. Stefanika NAN Ukrayini. 1940—2005: istorichnij naris. *Zapiski Lvivskoyi naukovoyi biblioteki im. V. Stefanika*, 13 (29), pp. 144—174.
5. Kreveckij I. and Nazaruk O. (1919). *Yak pisati memuari: poyasnennya i praktichni vkazivki*. Kamianec: Vidannya "Strilcy", organu Galickoyi Armiji.
6. Melnik-Hoha G. and Bereza O. (2019). Vidannya inshomovnoyi literaturi XIX — seredini XX st. z fondu Lvivskoyi nacionalnoyi naukovoyi biblioteki Ukrayini imeni V. Stefanika: charakteristika ta poperednij analiz. *Zapiski Lvivskoyi nacionalnoyi naukovoyi biblioteki Ukrayini imeni V. Stefanika*, 11 (27), pp. 181—194.
7. Nazaruk O. (1919). *Do Bakoti : vrazhinnya z podorozhi do ukrajinskih Pompeyiv*. Kamyanec: Vidannya "Strilcy", organu Galickoyi Armiji.
8. Nazaruk O. (1919). *Kazka pro derzhavu*. Kamyanec: Vidannya "Strilcy", organu Galickoyi Armiji.
9. Nazaruk O. (1919). *Rozmova v Ildiz-Kiosku pro derzhavni spravi: z velikoyi lyegendi Shodu*. Kamianec: Vidannya "Strilcy", organu Galickoyi Armiji.
10. Nazaruk O. (1930). *Roksolyana: zhinka Halifa j Padishaha (Sulejmana Velikogo) zavojovnika i zakonodavcy : istorichna povist z 16-go stolittya*. Lviv: Nakladom "Novoyi zori".
11. Nazaruk O. (1919). *Ukrayinska sultanka Roksolyana*. Kamianec: Vidannya "Strilcy", organu Galickoyi Armiji.
12. Ostroverh M. (1972). Buchach i Buchachchina. Istorichno-memuarnij zbirnik. *NTSh, Ukrayinskij arhiv*, Vol. XXVII.
13. Svarnik G. (2015). *Biblioteka Naukovogo tovaristva im. Shevchenka u Lvovi. Encyklopediya Naukovogo tovaristva im. Shevchenka*. [Online], available at: http://encyclopedia.com.ua/search_articles.php?id=277.

Надійшла до редакції 14 червня 2021 року

ВІДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 75.071.1(477-87)Гец(092)(045)

Ксенія Купчик,

бібліограф I категорії науково-бібліографічного відділу Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, e-mail: nbv@nplu.org

Лев Гец — мистецький посол України
Мистецтва Лева Геца неможливо відірвати
від його діяльності громадської,
від цілості його українського патріотизму .
С. Гординський

Митці української діаспори зробили суттєвий внесок у розвиток національної та світової художньої культури, тому популяризація їхньої творчості є одним із важливих інформаційних напрямів діяльності культурно-освітніх установ. Завдяки художнім альбомам, мистецтвознавчим розвідкам, науковим виданням, присвяченим митцям-діаспорянам, маємо унікальну нагоду ознайомитись зі ще однією яскравою сторінкою історії українського мистецтва.

Цьогоріч Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого підготувала біобібліографічний до-

відник "Митці української діаспори". У виданні коротко висвітлено життєвий шлях художників зарубіжжя, подано списки літератури, що містять бібліографічні описи репродукцій, мистецьких праць і видань про життя й творчість персоналії. Довідник стане в пригоді мистецтвознавцям, студентам і викладачам мистецьких вишів, учителям образотворчого мистецтва, бібліотекарям, усім, хто цікавиться творчістю українських художників діаспори.

Яскравою постаттю культурного й громадського життя української діаспори є Лев Гец — художник,

* Гординський С. Лев Гец. Мюнхен, 1974. С. 45.

графік, педагог, громадський діяч, січовий стрілець. У грудні 2021 р. виповнюється 50 років із дня смерті митця.

Л. Гец народився 13 квітня 1896 р. у Львові в родині друкаря. Початкову освіту здобув у нормальній школі — таку назву мали навчальні заклади на Буковині й Галичині на час перебування цих територій у складі Австро-Угорської імперії. У 1913 р. вступив на відділення декоративного малярства у Львівській художньо-промисловій школі (нині — Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва імені І. Труша). Через матеріальну скруту юнак був вимушений покинути навчання. Натомість влаштувався на до відомого українського архітектора-підприємця І. Левинського, який одразу оцінив неабияку здібність Лева до пластичного мистецтва й познайомив із художником і педагогом О. Новаківським. Упродовж 1913—1915 рр. Л. Гец одночасно навчався в мистецькій школі О. Новаківського та приватній майстерні І. Левинського. На жаль, подальшому творчому розвитку молодого художника завадила Перша світова війна.

Під час війни Лев служив у лавах Українських січових стрільців (УСС), був керівником Пресової квартири (1915—1918), де створював рисунки й ілюстрації на теми стрілецького життя. У 1918—1919 рр. брав участь у польсько-українській війні. У перервах між боями робив численні замальовки образів українських воїнів, які віддали своє життя за Батьківщину. Результатом цієї копійної праці став альбом "Антологія стрілецької творчості" (приблизно 200 рисунків), що через воєнні події так і не вийшов друком. Частково ці роботи було відтворено у формі поштових листівок для популяризації стрілецької творчості. Твори Л. Геца експонувалися на виставці УСС у Національному музеї у Львові (1918) та здобули високу оцінку мистецьких критиків (фото 1, 2).

Фото 1. Гец Л. Малюнок з "Антології" "Віч-на-віч смерті"

Фото 2. Гец Л. Жак війни (Могила), 1915 р.

Через важке поранення майже рік Л. Гец лікувався в польському військовому шпиталі, звідки потрапив до табору для інтернованих українців Домб'є (Польща). Художник невтомно фіксував реалії табір-ного життя, а також малював портрети українських політичних і церковних діячів. Ці графічні роботи та

спогади митця увійшли до альбому "Домб'є", ксерокопію якого репрезентовано у фондах бібліотеки Львівського національного музею імені Андрея Шептицького. Оригінали альбомів "Антологія стрілецької творчості" та "Домб'є" зберігаються відповідно в Римі та Кракові. Мистецтвознавиця, дослідниця творчості Л. Геца І. Гах наголошує на реалістичності та емоційному забарвленні його робіт: "Графічні твори Геца вражали правдивістю та емоційністю подачі матеріалу, адже він працював безпосередньо у бойових умовах, що надавало змогу створити "достовірні", мальовані "з натури" портрети та шаржі із товаришів-усувців, окремі епізоди бойових подій, зафіксувати безпосередні авторські враження від побаченого. Його реалістичні та алегоричні твори демонстрували фахове володіння рисунком, уміння мінімальними художніми засобами передати образну глибину зображення, що надало художнику статусу літописця-ілюстратора складного та величного періоду в історії Галичини"¹. Загалом у стрілецький період творчості художник створив понад 300 робіт.

Після звільнення з табору Л. Гец продовжив студіювати мистецтво у Краківській академії мистецтв (нині — Академія образотворчих мистецтв імені Яна Матейка) (1919—1925), де вивчав живопис у майстерні С. Дембіцького, графіку — у Я. Войнаровського, рисунок — у Г. Кунцека. Був членом Гуртка діячів українського мистецтва і брав участь у трьох виставках цього художнього об'єднання (1922—1924). Водночас митець вивчав мистецтво реставрації в майстерні при Національному музеї у Львові, яку започаткував архітектор, реставратор В. Пещанський.

Після закінчення Академії художник переїхав у м. Сянок, проживав на українській етнічній території — Лемківщині (1925). Викладав рисунок у Сяноцькій гімназії ім. Королеви Софії, серед його учнів був відомий український поет Б.-І. Антонич. Л. Гец був активним громадським діячем, зокрема заснував і очолював етнографічний музей "Лемківщина" (1931—1944). Колекцію комплектував предметами побуту лемків, творами народних промислів і мистецтва, історичними документами й рукописами, зразками лемківського іконопису. Особливим внеском у культуру Лемківщини стали археологічні розкопки у Бахарі, Боську, Межиброді. Загалом було зібрано понад вісім тисяч унікальних експонатів: рукописні книги, старовинні ікони XV—XVIII ст., різьблені хрести. Ці знахідки стали неоціненними доказами автономності лемків, примусово депортованих під час операції "Вісла" (1947).

Сяноцький період вважають найпродуктивнішим у творчості живописця. Його надихали побут і архітектура Лемківщини, її неповторні та мальовничі краєвиди. У графічних творах, малюнках, акварелях Л. Гец відтворював своєрідний духовний і матеріальний світ лемків, зокрема сцени сільського життя, краєвиди сіл і містечок, церкви ("Церква в

¹ Гах І. Олівець і уголь жили в його руках. Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/47215>.

Буківську", "Робітня митця", "Сянок і курна хата", "Липа", "Мотив із Сянока", фото 3, 4). Водночас активно експонував твори у Львові, Празі, Парижі, Римі. Лев Львович був членом Українського товариства приятелів мистецтва (УТПМ) і Асоціації незалежних українських митців (АНУМ). На V виставці АНУМ у Львові було вперше репрезентовано майже 270 графічних і живописних творів митця, зокрема рисунки з альбомів "Антологія стрілецької творчості" та "Домб'є" (1934). Своєрідним підсумком творчої діяльності в Сяноку стала спільна виставка з художником і графіком П. Обалем (1940).

Фото 3. Гец Л. Українка

Фото 4. Гец Л. Краків

У 1945 р. Л. Гец повернувся до Кракова, де викладав у Краківській академії мистецтв на відділі малярства й архітектури (1950—1961). Був членом Українського суспільно-культурного товариства, співпрацював з українськими діячами мистецтва, науки та

культури, зокрема з різьбярем О. Стецяком, громадською діячкою І. Добрянською, істориком-етнографом І. Красовським.

Краківський період творчості Л. Геца цілковито присвятив міській архітектурі. У графічному стилі змальовував квартали старого Кракова, костели, монастирі, замки, подвір'я та вулиці, палаци, аркади й галереї будинків. Створив серію рисунків під назвою "Старий Краків", що охоплювала майже 500 зображень старовинних архітектурних пам'яток міста, 100 з яких увійшли до альбому "Dawnedziedzińce i podwórza Krakowa w rysunkach Leona Getza" (Краків, 1958). У 1965 р. відбулася персональна виставка творів митця у м. Щецин. Його роботи також експонували у Празі, Відні, Нью-Йорку, Вінніпезі, Сан-Паулу, Чикаго. Надихнувшись подорожжю до Києва (1969), художник створив ескізи "Золоті ворота", "Будинок Т. Шевченка".

Творчий доробок Л. Геца загалом становить майже 3500 рисунків, акварелей, картин, дереворитів, з яких 150 картин і 15 дереворитів присвячено Лемківщині. Його твори зберігаються в Національному музеї імені Андрея Шептицького у Львові, художніх музеях Польщі, США, Канади, Німеччини, Чехії, Словаччини, Італії, а також у приватних колекціях. У 1993 р. на честь живописця було названо вулицю у Львові.

Завдяки непересічній майстерності Л. Геца як професійного графіка вдалося зберегти в пам'яті поколінь історію боротьби українського народу за незалежність. Варто відзначити вклад митця як музейника, завдяки невтомній і копіткій праці якого було віднайдено та збережено численні докази історичної незалежності українських лемків. Попри неможливість повернення в Україну Л. Гец став мистецьким послом рідної батьківщини за її межами.

Список використаної літератури

1. Білокінь С. Одна з тек мого архіву: Лев Гец / Сергій Білокінь // Студії мистецтвознавчі / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — Київ, 2010. — Число 4 (32): Архітектура. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво. — С. 141—150 : іл.
2. Гах І. Лев Гец: Лемківщина та Краків / Ірина Гах // Збруч : [сайт]. — Текст. і граф. дані. — 2016. — 29 берез. — Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/49622> (дата звернення 10.03.2021). — Назва з екрана.
3. Гах І. Олівець і уголь жили в його руках / Ірина Гах // Збруч : [сайт]. — Текст. і граф. дані. — 2016. — 4 лют. — Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/47215> (дата звернення 10.03.2021). — Назва з екрана.
4. Гординський С. Лев Гец / Святослав Гординський // Сучасність. — Мюнхен, 1974. — Число 7/8. — С. 45—51 : портр.
5. Гуменний В. Художник, стрілець і емігрант: незвичайна історія львів'янина Лева Геца / Віктор Гуменний // Фотографії старого Львова : [сайт]. — Текст. і граф. дані. — 2017. — 24 квіт. — Режим доступу: <https://photo-lviv.in.ua/hudozhnyk-strilets-i-emigrant-nezvyčajna-istoriya-lviv-yanyna-leva-gets/> (дата звернення 10.03.2021). — Назва з екрана.
6. Денисюк О. Вклад художника Лева Геца у мистецьку скарбницю культур польського та українського народів / О. Денисюк // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / Наук. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2010. — Вип. 24. — С. 236—243.
7. Залозецький В. Лев Гец — маляр недоглянутих закутин / Володимир Залозецький // Мистецтво = L'art : ілюстр. мистец. журн. (1932—1936) : іст.-бібліогр. комплекс / уклад. С. Д. Романюк ; НАН України, Ін-т дослідж. бібл. мистец. ресурсів, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. — Львів, 2013. — С. 107—109.
8. Микитюк І. Мистецький шлях Лева Геца / Іван Микитюк // Вісн. Львів. нац. акад. мистецтв. — Львів, 2017. — Вип. 31. — С. 174—181.
9. Сидор О. Лев Гец і музей "Лемківщина" в Сяноці / Олег Сидор // Пам'ятки України. — 1995. — № 3. — С. 153—158.
10. Шевелева М. Лев Гец — рисувальник "від Бога". Олівець і уголь оживали у його руках / Мар'яна Шевелева // Укр. інтерес : [електрон. версія газети]. — Текст. і граф. дані. — 2019. — 13 квіт. — Режим доступу: <https://uain.press/articles/lev-gets-rysuvalnyk-vid-boga-olivets-i-ugol-ozhyvaly-u-jogo-rukah-1021936> (дата звернення 10.03.2021). — Назва з екрана.

Надійшла до редакції 15 травня 2021 року